

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

[Sefer Shemu'el]

[Sefer Shemu'el]

Obornik, Meïr

5565 [1804/1805]

IT

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-9622

יד (א) איינעם טאגס שפראך ז'הונתן
 זאָהן שאולס צו זיינעם וואָפּענ-
 טרעגער : קאָם , וויר געהן הינאויב צו
 דען פּאַרפּאַסטן דער פּלשחים וועלכע אָן
 יענער זייטע דאָרט שטעהן . זיינעם
 פּאַטער אַבער זאָגטע ער ניכטס דאָפּאָן .
 (ב) (שאול האָטטע זיינען זיין , אַם
 ענדע פּאָן גבעה , האַנטער איינעם
 גראַנאַטאַפּעלבוים , דער אַם געביטע
 פּאָן מגרון שטאַנד , דאָז פּאַלק וועלכס
 ער בייאָ זיך האָטטע , בשטאַנד אין
 אונגפּעהר זעכסהונדערט מאָן .
 (ג) אחיה זאָהן אחיטוב'ס , איין ברודר
 דעם אי כבוד , זאָהן דעם פּנחס , דער
 איין זאָהן דעם עלי וואָר , וועלכער אין
 שלח אַלס פּריסטער דעם עוויגן דיהנטע ,
 טרוג דען אַפּוד .) אויך דאָז פּאַלק
 וואוסטע

יד (א) וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן
 בֶּן-שָׁאוּל אֶל-הַנְּעָר גִּישָׁא
 כְּלוּ לְכֹה וְנַעֲבְדָהּ אֶל-מִצֵּב
 פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַיַּלְדָּה
 וְלֹא־בִּי לֹא הַגִּיד : (ב) וַשָּׂאוּל
 יוֹשֵׁב בְּקֶצֶה הַגְּבְעָה הַזֹּאת
 הָרְמוֹן אֲשֶׁר בְּמִגְרוֹן וְהָעֵם אֲשֶׁר
 עִמּוֹ כִּישָׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ :
 (ג) וַאֲחִיָּה בֶן-אַחִיטוֹב אֲחִי אִי-
 כָבוֹד , בֶּן-פִּינְחָס בֶּן-עֲלִי כֹהֵן
 יְהוָה בָּשָׁלוּ גִישָׁא אַפּוֹד וְהָעֵם
 לֹא

באור

רשי

אדירים , וכוכבים לעצור צם רגל אדם . כ"ט
 על מעברות הירדן , וזה טעם מעבר מכום ,
 כמו מעבר יבן (בראשית ל"ב פ"ד) , ונקרא
 המעבר הזה כן , על שם העיר הכמוכה לו .
 והוא המעבר הנזכר בישיעה (י"ב כ"ט) עברו
 מעברת וגו' , כנשמע מהמקומות אשר זכר שם
 שהם בעצמם הנזכר' כאן . ומה מאוד אתפלא
 על מה שתרגם יוכתן שם עברו מעברת ,
 נגזו ירדנא , ע"ש .
 יד (א) הלו , כל הלו והלזה שבמקרא
 אינו לשון הזה , אלא לשון
 דבר שכנגדו והוא מראה באצבעו ובלע"ז אינו
 לשון ציט"ט [צ"ל סע (ד"ז)] אלא צי"ל
 [צ"ל סע לא (יעבר)] (ה"י) . זה כתוב
 הזה כלל , והפרט פסוק וי"ו , ואשר בין ב'
 כתובים האלה , היא הודעה אגב אורחיה ,
 ומקשרת קצת עם הכומר בהמשך . (ב)
 אשר במגרון , בעיבורה של מגרון ,
 וכדמתורגם . (ג) נושא אפוד , דבוק אל
 ואחי'
 שני ההרו' : (ב) בקל' הגבע' . בסוף הגבע' : (ג) נוש' אפוד . אורים

כנזי"ל בלע"ז (ר"ל גע"נס פי"ללע ,
 Gens pille.) צל"א לייטע נוס
 פלינדרין , וקירמוי' ה' כ"ו) : מנב .
 הם נליצים לשמור שלא ילאו מן העיר
 משחיתים בהם : אל מעבר מכום .
 הפלשתים היו חונים במכום ומכום
 צהר וישראל צעיר ששמה גבע וגבע
 היתה צראש הסר ושני הרים היו זה
 כנגד זה והגיא ציניהם כמו שאמור
 צענין ומנב פלשתים נגש אל עבר מכום
 של צד גבע אל הגיא שציניהם :
 יד (א) מעבר הלז . כל הלו והלזה
 שבמקרא אינו לשון הזה אלא לשון
 דבר שכנגדו והוא מראה באצב' ובלע"ז
 אינו לשון ציט"ט בלע"ז אלא צי"ל בלע"ז
 (ציט"ט , Cet, celui.) צל"א ד"ז ,
 צי"ל צל"א יעבר) : מעבר הלז . גיא
 אורים

לא ידע כי הלך יונתן : (ד) ובין
 המעברות אשר בקש יונתן
 לעבר על מצב פלשתים שן
 הסלע מהעבר מזה ושן הסלע
 מהעבר מזה ושם האחד בוצץ
 ושם האחד סנה : (ה) השן
 האחד מצוק מצפון מול מכמש
 והאחד מנגב מול גבע :
 (ו) ויאמר יונתן אל הבער
 גשא כליו לכה ונעברה אל-

מצב

רש"י

אורים ותומים : (ד) ובין המעברות
 אשר בקש יונתן לעבור . כן היה עשוי
 שן הסלע היה מהעבר מזה לבין
 המעברו מכאן ושן הסלע לבין המעברו
 מזה הגיח הוא קרוי בין המעברות
 והיה לו סלע מכאן וסלע מכאן זה
 בעברו מזה זה בעברו מזה והגיח בין
 שני העברים אותו הגיח בקש יונתן
 לעבור : שן הסלע . שם האחד . בוצץ
 ושם השני סנה : (ה) מצוק מצפון .
 משופע ועולה מול אל מכמש מול

גבע

מבלי דעת איך בא אליהם . וזה משמעות ונגלנו אליהם .
 רגליו , ואם היה עובר בדרך המעברות , מה לו ללכת על כפיו , ובין המעברות הי' ב' שיכי סלעי' ,
 האחת משופע ועולה לכד כפין , ואחת לכד דרום , והיה אם כן יונתן יורד משופע השן אלה , ועל'
 בשיפוע השן שכנגדו , אשר היה מצוק מול מכמש . מצוק , ע"מ מכין לשנתך , לא שנתחלף הסול"ס
 בשור"ק כמנהגו לפעמי' . ושרשו טוק . (ו) אולי ,
 יעשה

מכלל יופי

וואוסטע ניכט , דאס יהונתן וועגגעט
 גאנגען וואר . (ד) צווישן דען פעסן ,
 וואָ יהונתן הינאיבער וואַלטע , צו דען
 פֿאַרפּאַסטן דער פּלשתיים , וואַר איינע
 פֿעלזענשפיצע אויף דיוער ווייטע , אונד
 איינע אַנדערע פֿעלזענשפיצע אויף יענער
 ווייטע . דיא איינע חים בוצץ אונד דיא
 אַנדערע סנה . (ה) איינע שפיצע לוף
 שראַף הינאַן , נערדליך געגן מכמש ,
 אונד דיא אַנדערע וידליך געגן גבע .
 (ו) יהונתן שפּראַך אַלזאָ צו זיינעם
 וואַפֿענטרעגער : קאַם ! לאַס אונס
 הינאיבערגעהן צו דען פֿאַרפּאַסטן דער
 אונבעשניטען

באור

ואחי' בן אחיטוב' ומאמר כהן ה' בשלו מחובר
 עם עלי' , כי מוזין עלי והלחה לא היה ארון
 אלהים בשלה . (ד) ובין המעברות , אין
 פי' מעברות מלשון עבר וכד' , כמו שהבין רש"י
 ז"ל , אלא מקימות לעבור בין הרים כמו
 שכתבתי . ולא בקש יונתן לעבור בדרך
 המעברות עכמן , כי אז היה מוסר נפשו
 בסכנה וודאית , כי הפלשתים אין ספק הציבו
 שימרים על כל המעברות , עד שראינו שאל
 מעבר מכמש יבא מנב , שהוא קיבוץ אנשים
 רבים , לפי שמעבר הזה יותר קרוב וטוח
 לישראל לעבור ולבוא עליהם פתאום . אך
 רצה לעבור בדרך אשר לא יעבור בה איש ,
 כדי שלא יראוהו פלשתים מרחוק בא עליהם ,
 ולהגלות אחר כך פתאום , ויהיו משתוממים
 . וכן נאמר ויעל יונתן על ידיו ועל
 רגליו , ואם היה עובר בדרך המעברות , מה לו ללכת על כפיו , ובין המעברות הי' ב' שיכי סלעי' ,
 האחת משופע ועולה לכד כפין , ואחת לכד דרום , והיה אם כן יונתן יורד משופע השן אלה , ועל'
 בשיפוע השן שכנגדו , אשר היה מצוק מול מכמש . מצוק , ע"מ מכין לשנתך , לא שנתחלף הסול"ס
 בשור"ק כמנהגו לפעמי' . ושרשו טוק . (ו) אולי ,
 יעשה

יד (א) מצב , הם אוחזי הצנוח , והי' ראוי להיות בפת"ח : (ד) סנה , מלעיל ,
 בתוס' ה"א והנו"ן רגוש : (ה) מצוק , שם פי' , מעמד :
 (ט) דמו

ואונבעשניטן , פֿיללייכט לאַסט אונס
דער עוויגע וואָס אויספֿיהרן . דען
איהם העלט ניכטס אַב , צו העלפֿען ,
דורך פֿיל אָרר וועניגע . (ז) זיין וואָפֿנ
טרעגער ערווידערטע איהם : טוה' נאָך
דיינעם בעליבען , ווענדע דיר וואָרהין
דוא ווילסט , איך בלייבע בייא דיר .

(ח) יהונתן שפראַך : זיה ! וויר געהן
צו דען לייטען הינאיבער , אונד לאַסען
אונס פֿאַר איהנן בליקן .

(ט) שפרעכֿן זיא דאָן זאָ צו אונס :
וואַרטעט נור , ביז וויר צו אייך הינ
קאָממען , זאָ בלייבען וויר אויף אונזרר

שטעללע , אונד געהן ניכט צו איהנן
הינויף ; (י) שפרעכֿן זיא אַבער זאָ .

קאָממט נור הערויף צו אונס ! זאָ געהן
וויר הינאויף , אונד דער עוויגע גיבט זיא

זיכר אונס אין דיא הענדע . דים זייא
אונזער צייכען . (יא) נון לייסן זיך
ביידע דען פֿאַרפֿאַסטען דער פֿלשחים

זעהן , דיא פֿלשחים שפראַכן : זעהט !
דאָרט קאָממען עברים אויס דען לעכע
רען הערפֿאַר , וואָ זיא זיך פֿרשטעקט

האַטטען . (יב) אונד דיא מאַנשאַפֿט
אויף דעם פֿאַסטען ריפֿן יהונתן אונד

זיינעם וואָפֿענטרעגער צו , אונד שפראַך
בען : קאָממט הערויף צו אונס ! וויר
וואָללען אייך וואָס בעקאַנט מאַכען .

דאָ שפראַך יהונתן צו זיינעם וואָפֿענ
טרעגער

באור

יעשה , טעמו כמו יכלית : (ז) נטה לך ,
מחוצה אל כלבדך . (י) זה לנו האורת ,
אם לעלות או לעמוד תחתנו . (יב) ויאמרו
פלשחים , הפלשתיים אשר במחכה , לא אשר
במחכה , וזעור הכתוב כן הוא : ויגלו שניהם ,
והכמשך זה שהפלשתיים במחכה , כאשר
הגידו

מִצַּב הַעֲרָלִים הָאֵלֹהִים אֲוֹלִי
יַעֲשֶׂה יְהוָה לָנוּ כִּי אִין לַיהוָה
מִעֲצוֹר לְהוֹשִׁיעַ בְּרַב אֹז בְּמַעֲט:
(ז) וַיֹּאמֶר לוֹ נִשְׂא כָלֹו עֲשֵׂה
כָּל־אִשֶׁר בְּלִבְּךָ נִטָּה לָךְ הַנְּנִי
עֲמָךָ כָּל־בְּכָה: (ח) וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן
הִנֵּה אֲנַחְנוּ עִבְרִים אֶל־הָאֲנָשִׁים
וַנִּגְלִינוּ אֲלֵיהֶם: (ט) אַם־כֹּה
יֹאמְרוּ אֲלֵינוּ דַמּוּ עַד־הַגִּיעֵנוּ
אֲלֵיכֶם וְעַמְדָנוּ תַחַת־יָנוּ וְלֹא
נַעֲלֶה אֲלֵיהֶם: (י) וְאַם־כֹּה
יֹאמְרוּ עָלוּ עָלֵינוּ וְעָלֵינוּ כִּי־
נַחֲנָם יְהוָה בְּיַדְנוּ וְזֶה לָנוּ הָאֹת:
(יא) וַיִּגְדְּלוּ שְׁנֵיהֶם אֶר־מִצַּב
פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים הִנֵּה
עִבְרִים יִצְאִים מִן־הַחַרְרִים אֲשֶׁר
הִתְחַבְּאוּ־שָׁם: (יב) וַיַּעֲנוּ אַנְשֵׁי
הַמִּצַּבָּה אֶת־יֹנָתָן וְאֶת־נִשְׂא
כָלֹו וַיֹּאמְרוּ עָלוּ אֲלֵינוּ וְנִדְיַעַה
אֶתְכֶם דָּבָר וַיֹּאמֶר יֹנָתָן אֶל־

נִשְׂא

רש"י

גבע שממנה יצא יהונתן : (ט) דומו .
סמתינו כמו שמש בגבעון דוס וכן דוס
ל"י אס כס יאמרו דומו ונעלה עליכם
שעתה ונלחח ולבס רס עליהם אס כס
יאמרו עלו אלינו פחד הקב"ה בלבס
ויציאם

נִשְׂא כָלִיּוֹ עֲלֵה אַחֲרַי פִּי־נִתְּנָם
 יְהוָה בְּיַד יִשְׂרָאֵל : (יג) וַיַּעַל
 יוֹנָתָן עַל־יָדָיו וְעַל־רַגְלָיו וְנִשְׂא
 כָלִיּוֹ אַחֲרָיו וַיַּפְּלוּ לִפְנֵי יוֹנָתָן
 וְנִשְׂא כָלִיּוֹ מִמּוֹתֵת אַחֲרָיו :
 (יד) וַתְּהִי הַמִּכָּה הָרִאשׁוֹנָה
 אֲשֶׁר הִכָּה יוֹנָתָן וְנִשְׂא כָלִיּוֹ
 בְּעֵשָׂרִים אִישׁ בְּבַחְצֵי מַעֲנָה
 צִמְד שָׂרָה : (טו) וַתְּהִי חֲרָדָה
 בַּמַּחְנֶה בַשָּׂרָה וּבְכָר־הָעַם

רש"י המצב

וּבִיחַס לִזְוֹת מִמּוֹקוֹמָה : (יג) עַל יָדָיו
 וְעַל רַגְלָיו • כְּלוֹמַר כָּל כַּח וּמְרוֹסָה :
 (יד) כְּבַחְצֵי מַעֲנָה לְמַד שְׂדֵה • בַּחֹךְ
 שִׁיעוֹר מוֹדֵת קִרְקַע מִלֵּא חֲזֵי מַעֲנָה שֶׁל
 מַחְרִישֵׁת לְמַד בְּקַר הַחֹרֶשֶׁת בְּשָׂדֵה •
 מַעֲנָה • הוּא תֵּלֶם הַמַּחְרִישָׁה שְׂקוּרִין
 רִי"ח בְּלַע"ז (Raye בְּל"ח אִיִּנְע פּוֹרְכַע)
 וּגְבוּרָה גְדוּלָה הִיא זֶה שֶׁהִיוּ קְרוּבִים זֶה
 לָזֶה וְנִכְוָנִים לְעוֹזֵר זֶה אֶת זֶה :
 (טז) הַגּוֹפִי'

טרעגער : שטייגע מיר נאך ! דען דער
 עוויגע גיבט ויא ישראל אין דיא האַנד •
 (יג) נון קלעטרטע יהונתן אויף דהענדן
 אונד פֿיסן הינאוּף , זיין וואַפֿנטרעגער
 איהם נאך , זיא שטירצטן דהין פֿאַר
 יהונתן , אונד זיין וואַפֿנטרעגער ווירגטע
 הינטער איהם הער • (יד) דיזע ערשטע
 נידערלאַגע , וואַ יהונתן אונד זיין וואַפֿנ־
 טרעגער בייא צוואַנציג מאַן גטעטעט
 האַטטע , גשאַה אויף אָהנגפֿעהר אייגער
 האַלבען פֿורכען לענגע , איינעס טאַג
 ווערק אַקערס • (טו) דאָ ענטשטאַנד
 איין שרעקן אים לאַגער , אויף דעם
 פֿעלדע , אונד אונטער דעם גאַנצען
 פֿאלקע

באור

הגידו הנזופים אשר להם שרואים אנשים באים
 מישראל, אמרו הנה עבדים כו' , ואנשי
 המצבה אמרו עלו אלינו • (יד) מענה ,
 הוא הקו שיחרוש החורש באורים כשעור
 שירצה , ואח"כ יחזיר ויעשה האחר כמוהו ,
 וכן עד שיחרוש כל השדה , כ"כ בן מלך • וזה
 מה שפירש"י תלם המחרישה רי"ח בלע"ז ,
 והוא ראי"ע (איינע פֿורכע) • ולא רצה
 א"כ הכתוב להודיע בזה אלא מלת הארך ,
 אשר בה רדף יונתן אחרי פלשתים והכוס וכ"כ
 ר"י גאון • צמד שרה , חלק השדה אשר
 תחרש בכמד בקר ביום אחד , וזה היה מדה
 ידוע • (טו) ותהי הרדה במחנה , כראש
 שהתלה הסרדה במחנה , לא במצב , כי המה
 ראשלא יבואו יותר מב' אנשים , ומדוע
 יקרדו ? אבל כאשר נגלו יונתן ונערו , כדמה
 להם במחנה שבא ישראל בחיל גדול , כמו
 שאמרו הנה עבדים יונאים מן החורים ,
 כמו שכתבתי לעיל פסוק י"ג • ועתה נשמע
 סתם כי מלחמה למצב בישראל , האמינו שכל
 בהם חיל גדולה • וכשמוע המצב את
 הסרדה במחנה האמינו הם שכלו ישראל
 במחנה מצד האקר • וזה טעם סרדו גם
 המה , ויהיה הפ' הזה כמו פי' אל הקידם ,
 כאומר

מכלל יופי

(ט) דמו , ענין חוחלת :
 (יד) כבחצי , הכ"ף כ"ף השיעור , מענה ,
 קו שיחרוש החורש , צמד שרה ,
 צמד בקר בשדה : (טו) והמשוחית ,
 היוצאים מהמארב : (טו) נמוג , תאר ,
 מכנין

פֶּאֶלְקֶע . אויך דיא פֶּאָרפֶּאָסטן , דיא פֶּרִיבִיטֶר גריהטן אין בשטירצונג , אונד דיא ערדע ערבֶעבטע . עס וואָר אַיִן איבערנאַטירליכֶר שרעקן .

(טז) שאולס וועכטֶר אין גבעה בנימין בעמערקטען , דאָס דיא פֶּאֶלְקֶסמענגע אויסאיינאַנדער גינגע , אונד זיך מיט אונאַרדנונג בוועגע . (יז) דאָ שפראַך שאול : אונטֶרזוכטֶר אַך , אונד זעהט , ווער פֶּאָן אונס ווענגעגאַנגען איזט ? מאַן אונטֶרזוכטע אונד זיה ! דאָ פֶּעהלטן יהונתן , אונד זיין וואָפֶּענטֶרעגֶה .

(יח) גון זאַגטע שאול צו אחיה : ברוינג דיא רֶאָדע גאַטטעס הער ! דען דאָ מאַלם

הַמִּצֵּב וְהַמְשַׁחִית חֲרָדוֹ גַם־
הַמָּה וְחָרְגוּ הָאָרֶץ וְתָהִי לַחֲרָדֹת
אֱלֹהִים: (טז) וַיִּרְאוּ הַצִּפִּים
לְשָׁאוֹל בַּגִּבְעַת בְּנֵימִן וְהִנֵּה
הַחֲמוֹן נִמוּג וַיִּלָּךְ וְהָלַם:
(יז) וַיֹּאמֶר שָׁאוֹל לְעַם אֲשֶׁר
אִתּוֹ פְּקֹדוּ נָא וּרְאוּ מִי הָלָךְ
מֵעַמָּנוּ וַיִּפְקְדוּ וְהִנֵּה אֵין יוֹנָתָן
וַנִּישָׂא כָלָיו: (יח) וַיֹּאמֶר שָׁאוֹל
לְאַחִיָּה הַגִּישָׁה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים

כי

באור

רש"י

כאומר , אל תתמה איך היה אפשר שיכה יונתן וכערו כ' איש , כי היתה חרדה וגו' . זעם והמשחית חרדו גם המה , אשכנז שבא להודיע שאף החוקים ממחנה חרדו , כי המשחית היה נפרד אז ממחנה , כ"ש ויאף המשחית וגו' (לעיל י"ג י"ז) כי רגזה כל הארץ , כלומר נפל חרדת אלהים על כל הפלשתיים אשר בארץ ישראל . וחרגו הארץ , על דרך משל , כלומר רגזו ממחנה פלשתיים (רד"ק) . או כמו שפירשתי כי נפל פחד אלהים על כל פלשתיים שנאמר . לחרדה אלהים , ר"ל חרדה גדולה , כעצם אש אלהים , הררי אל (רלב"ג) . (יז) הצופים , אשר לשאול בגבעת בנימין . נופים אישקאני"טש בלע"ז (רש"י) ונ"ל לדעתי גוועט"ש בל"א (וועכטֶר) .

(טז) הצופי לשאול . הצופי אשר היו לשאול בגבעת בנימין : נופים אישק"א גיט"ש בלע"ז (ר"ל עט זעם גועט"ס Et les guettes . כל"א אונד זיינע וועכטֶר וכן צירמיו' ו' י"ז) : והנה הסמוך . של פלשתיים נמוג ממקומו וילך וקרצ הלום ללד ישראל נמוג כמו נד וגיג . (יז) פקדו . לשון פקיד' כמו ותפקדנו לבקרים : (יח) הגישו ארון האלים . חורים ותומים : כי היה ארון האלים ציוס

ההמון , המון עם פלשתיים . נמוג , מתפשט ומתפרד . וכ"כ רש"י שמת נמוג כמו נע וכד . והנה ענין נמוג היפך המונק , שהוא התדבקות חלקי דבר איש באחיו באומץ וסחק , עד אפס רוח זיכיהם . והוא נרדף לשרש מהס . וילך והלום , הולכים בערבוביא , מאין דעת אנה ילכו . ומלת הלום מן והלמה סיסרא , שהוא הכהת גשמיים זה בזה . וההולכים בערבוביא יהדוף איש את רעהו . (יח) ארון אלהים ובני ישראל , לדעת ת"י חסר מלת עם . והנה ידענו שמיים השיבו פלשתיים את הארון , ישב בגבעה אצל קרית יערים , עד שהעלהו דוד ירושלים , ולא מנאטו שטלטלוהו משם , ואמר כאן הגישה ארון אלהים ? ולדעת רבי יהודה בר אילעאי (שקלים פרק י"ג שופרות) נישא , שאמר ב' ארוכות היו , אחד שהיתה ספר תורה נחונה בתוכו , ומנאט באוכל מועד , ואחד שהיה שנרי לוקות בתוכו , והיה יונא וככנס עמהון . אבל דברי אגדה הם

כִּי־הָיָה אֲרוֹן הָאֱלֹהִים בַּיּוֹם
הַהוּא וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל : (יט) וַיְהִי
עַד דְּבַר שְׂאוּל לְהַכְהִין וְהַהֲמוֹן
אֲשֶׁר בְּמַחְנֵה פְּלִשְׁתִּים וַיִּקְרַךְ
הַלּוֹךְ וּרְבִי * וַיֹּאמֶר שְׂאוּל אֶל־
הַכְּהֵן אֶסְף־יָדָי : (כ) וַיִּזְעַק שְׂאוּל
וּכְל־הָעַם אֲשֶׁר אֹתוֹ וַיִּבְאוּ עֲד־
הַמְּלַחְמָה וְהִנֵּה הִיָּתָה חֶרֶב אִישׁ
בְּרֵעֵהוּ מִהוֹמָה גְּדוֹלָה מְאֹד :
(כא) וְהָעֹבְרִים הָיוּ לְפְלִשְׁתִּים
פֶּסְקָא בַּמִּצְעָה פֶּסוּק כֹּאחֲמוֹל

מאלם וואר דיא לאדע גאטטעס , אונד
דיא קינדער ישראל (אן איינס ארטע) .
(יט) אינדעם אבער שאול מיט דעם
פריסטער רעדטע , נאם דער טומולט
אין דעם לאגער דער פלשחים איממער
צו . דא זאגטע שאול צום פריסטער :
לאס עם נור זיין ! (כ) ער בראך זאך
גלייך מיט דעם פאלקע דאזער בייא זיך
האטטע , אויף , אלס זיא צום געפעכטע
דין קאממען , זיה ! דא וואר איינעם
יעדן שווערד געגן דען אנדרען געריכטט ,
אללעם אין זעהר גראסער פרווירונג .
(כא) דיא עבריים (דיא פלשחים
האטטען

רשי

באור

ציוס ההוא . הנוקר' חסר תיבה אחת
כי הו' ארון האלים שם ציוס ההוא :
(כא) והעברים היו לפלשתים .
בעזרתם מחמת יראה מתנוול שלשם
והיום נהפכו גם הנה עם חזריהם
להיות

הם , ודעת יחיד , כ"ג הרמב"ן בפרשת עקב
ע"ג * ורבנן חלקו עליו (שם) ואמרו לא היה
אלא ארון אחד , וכן דעת ר' מאיר ור' יהודה
(שם * ובנא בתרא דף י"א ע"א) שחלקו
בגודל הארון , והסכימו שהיה לוחות ושברי
לוחות וספר תורה בארון אחד , אלא שלזה
היתה ס"ת בתוך הארון , ולזה על גבו . ומה
שכתב הר"י אברבנאל שהיה זה ארון א' אשר
צו האפוד עם האורים והתומים , ובימי שאול ודוד היה הולך עמם במלחמה תמיד , לשאל
ממנו בעת הצורך , אינו נכון , כי מה טעם ציוס ההוא ? ולפי מה שכתבתי לעיל (א')
וי"ג ג') שנבעת ק"ית יערים היא נבעת בנימן אחי ספיר * כי השתא היו ישראל והארון
במקום אחד * ואין רחוק לקבל שלזה כיוון הכתוב בלשוננו , כי היה ארון אלהים ציוס
ההוא ובני ישראל , כלומר ציוס ההוא אחרמי שהיה הארון ובני ישראל במקום אחד . וכן
תרגמתי * (יט) וההמון , כתב רד"ק מעטין מהומה , בשקל ששון , וראיה שאמר
במחנה פלשתים , ואם היה פירושו כשאר המון דילו בזכרו וההמון , ע"כ . אסוף ירך ,
הסר ירך מארון אלהים , ואל תגישהו כאשר אמרתי לך . (כא) והעברים וגו' , שער
הכתוב כך : והעברים אשר עלו עמם (היו) במחנה סניב , וגם המה וגו' . ומאמר היו
לפלשתים וגו' מאמר מוסגר הוא , כן נראה כוונת בעל הטעמים , וכן תרגמתי , ופי'
העברים

מכלל יופי

מבנין נפעל , ענין מסיסה : (טו) והלום מקור כו' : (יז) פקדו , ענין זכירה :
(יט) והלוך ורב , להשבר , או בלי חסרון , והיו' ההמון מענין מהומ' כי לולי
זאת לא חיו צריך לומר ורב : (כ) וזעק , ויאסף , וידבקו , ויראו וידביקו :
(כד) ויאל

האטמען זאלכע פאן יעהער) וועלכע מיט איהנן הערויפגעצאגען, אונד גוועהנליך אים לאגער אומהער פרטיילט שטאנדען, שלוגן זיך נון אויך צו דען ישראלים, וועלכע ביא שאול אונד יהונתן ווארן. (כב) אללע אויס ישראל, וועלכע זיך אויף דעם געבירגע אפרים פרשטעקט הילטן, אלס זיי גהערט, דאס דיא פלשחים דיא פלוכט ערגריפן, ועצטן איהנן אויך נאך אין דאן טרעפן. (כג) דער עוויגע פרליה ישראל דען זיג אן דיועם טאגע, אונד דיא שלאכט דויערטע ביז איבער בירא און. (כד) ישראל וואורדע אן דיועם טאגע זעהר אנגעשטרענגט. דאצו בשוואר שאול דאן פאלק, אונד שפראך: פרפלוכט זייד דער, וועלכר דייטע שפייזע צו זיך ניממט, ביז אבענד, איך ווילל ראכע איבן אן מיינן פיינד, זא קאסטטע דאן גאנצע פאלק קיינע שפייזע. (כה) דאן גוזאמטע פאלק קאם אן איינען וואלד, ווא האנגי אויף

באור

העברים אשר עלו עם פלשתים (כיהיה לפלשתים עברים מתמול שלשום, כלומר היה זה דבר כהוג שהי' לפלשתי' עברים אשר כלחמו בתוכם עם אויביהם) היו מפוזרים אחד אחד בכל המסנה סביב, כי אפשר יראו פלשתים להעמידם הרבה יחד, פן יבגדו בהם וכוספו על שוכאיהם. (כג) במלחמה, ענינו כמו ויבואו גם המה אחריהם אל המלחמה. (כד) נגש, כתי' אידחיק, כלומר היו סובלים עבודה קשה, להלחם כל היום מבלי הנפש. ונוסף על זה שלא נתן להם שאול פכא לאכול, למען לא יפסקו מרדוף אחרי אויביהם. (כה) וכל הארץ, כמו וכל הארץ נאו מרומי, ופי' כל העם המלחמה הנחספים אל שאול מכל הארץ. ויהי דבש, לדעת רש"י הוא דבש בקנים, כלומר הגדל בקנים, בל"א (סוקר ראהר). או פי' כדעת אחרי', שהוא דבש במשמעו, שהיו גם הדבורים רבים מאוד, עד שלא אפשרם בכורת כמו בארצנו, אלא קננו להם על הענים ניצורים,

פאתמול שלשום אשר עלו עמם במחנה סביב וגם המה להיות עם ישראל אשר עם שאול ויונתן: (כב) וכל איש ישראל המתחבאים בהר אפרים שמעו פי נכו פלשתיים וידבקו גם המה אחריהם במלחמה ז (כג) ויושע יהודה ביום ההוא את ישראל והמלחמה עברה את בית און: (כד) ואיש ישראל נגש ביום ההוא ויאל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב ונקמתי מאיבי ולא טעם פל העם לחם: (כה) וכל הארץ באו ביער ויהי

דבש רש"י

להיות בעזרת אחיהם: (כד) נגש ביום ההוא. היו חנים ונוגשים להלחם בפלשתים: ויואל. לשון חלה: אשר יאכל לחם. כל מאכל במשמע כמו נשחיתה עץ בלחמו: (כה) ויהי דבש. דבש קני' גדל בארץ ישראל: (כו) והנה הלך

דַּבַּשׁ עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה: (כו) וַיָּבֹא
הָעַם אֶל־הַיַּעַר וְהִנֵּה הַלֶּךְ דַּבַּשׁ
וַאִין מְשִׁיג יָדוֹ אֶל־פְּיֹו כִּי־רָא
הָעַם אֶת־הַשְּׂבָעָה: (כו) וַיִּנְתֵּן
לֹא־שָׁמַע בְּהַשְּׂבִיעַ אָבִיו אֶת־
הָעַם וַיִּשְׁלַח אֶת־קָצֵה הַמַּטֶּה
אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּטְבַּל אוֹתָהּ בַּיַּעַר
הַדַּבֶּשׁ וַיִּשְׁבִּי יָדוֹ אֶל־פְּיֹו וַתִּרְאֶנָּה
עֵינָיו: (כח) וַיַּעַן אִישׁ מִהָעַם
וַיֹּאמֶר הַשְּׂבַע הַשְּׂבִיעַ אָבִיךָ
אֶת־הָעַם לְאֹמֶר אָרוֹר הָאִישׁ
אֲשֶׁר־אֵכֵל לֶחֶם הַיּוֹם וַיַּעַף
הָעַם: (כט) וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן עֲבַר
אָבִי אֶת־הָאָרֶץ רְאוּנָא כִּי־אָרוֹ
עֵינַי כִּי טָעַמְתִּי מֵעַם דַּבַּשׁ הַזֶּה:
וְחָאֲרַנְהָק' (ל) אף

אויף דעם פֿעלדע פֿלאַם • (כו) אַלס
דאַז פֿאַלק גון אין דען וואַלד גינג , זייה !
דא פֿלאַם האַניג • אַבר נימאַנד בראַכטע
זיינע האַנד צום מונדע , ווייל זייה דען
אייד פֿירכטעטן • (כו) יהונתן אַבר ,
האַטטע ניכט גהערט , וויא דער פֿאַטר
דאַז פֿאַלק בשוואַהרן , אונד לאַנגטע
היין , מיט דעם ענדע דעם שטאַבעס ,
וועלכן ער אין דער רהאַנד רהאַטטע ,
טויכטע איהן אין דען האַניגווייס , אונד
בראַכטע דיא האַנד ווידר צום מונדע •
וואַרויף איהם דיא אויגן הייטר וואורדן •
(כח) דאַז ריף איינער אויס דעם פֿאַלקע ,
אונד שפראַך : דיין פֿאַטער האַט יא
דאַז פֿאַלק בשוואַהרן , אונד גשפראַכן :
פֿ־פֿלוקט זייה דער וועלכר הייטע שפייזע
צו זיך ניממט , אַהנגעאַכטעט דאַז פֿאַלק
אַכגעמאַטטעט וואַר • (כט) יהונתן
אַנטוואַרטעטע : זאָ האַט מיין פֿאַטער
דאַז פֿאַלק בעטריכט • זעהט איינמאַל ,
וויא הייטר מיינע אויגען זינד , זייט דעם
איך דאַז ביזכען האַניג געקאַסטעט •
(ל) העטע

רשי

באור

הלך דבש • שהיה נוטף מן הקנים :
(כו) ביערת הדבש • בקנ' הדבש כמו
ותשם בסוף דמתרגמינן ושותיה ביערא
וסוף הם קני' של אגס • וכן אכלתי
יערי עם דבשי ובלשון ישמעאל קורין
לאותו דבש סוקר' א' בלע"ז ופיר רבי נתן
הישמעאלי : (כט) עבר חזי חת
הארץ • בלבל חת דעתם וחת ישועתם
כמים
דבש קנים • ולדעת רד"ק קרא כן חלת הדבש
והארנה , ע"מ וְהִשְׁוִבְנָה • והכה
(ל) לא

וכתנו שם דבש • וזה טעם זבת חלב ודבש •
וכן הכתיבו בעלי המסעות שראו דבש זב
מענים ואבנים ונקיקי הסלעים , אשר קכנו
שם הדבורים • וזה שאלמר וינקוה דבש מסלע
(דברים ל"ב י"ג) וכן מזכיר דבש אשביעך
(תהלים פ"א י"ז) • וי"א שהוא שרף הנוטף
מעניס ידועים • והעץ ההוא נקרא יער
ומביאים ראיה מלשון ערבי , ולדבריהם יהיה
פיר' יערת הדבש כמו הפוך , דבש היער •
(כו) ביערתו הדבש , לדעת רש"י מלת
יער כמו קנה וכן תרגם יונתן ותשם בסוף
ושותיה ביערא • והוא לשיטתיה , שפיר' דבש ,
וכן אכלתי יערי עם דבשי (שיר ה' א') •
אורו עיניו אשר היו כהות מן הרעב והיעפות •
(ל) לא

(ל) אַף כִּי לֹא אָכַל אֶבֶל הַיּוֹם
 הָעַם מִשָּׁלַל אֵיבֹי אֲשֶׁר מִצָּנָה
 בִּי־עֲתָהּ לֹא־רִבְתָּהּ מִכָּה
 בַּפְּלִשְׁתִּים : (לא) וַיָּבֹו בַּיּוֹם
 הַזֶּה וַיֹּו בַּפְּלִשְׁתִּים מִמְּכַמֵּשׁ
 אֶלְנָה וַיַּעַף הָעַם מְאֹד :
 (לב) וַיַּעַשׂ הָעַם אֶל־שָׁלַל
 וַיִּקְחוּ צֵאֵן וּבָקָר וּבְנֵי בָקָר
 וַיִּשְׁחֲטוּ אַרְצָהּ וַיֹּאכְלֵ הָעַם עַל־
 הַדָּם : (לג) וַיִּגְדּוּ לְשֹׁאֵל לֵאמֹר
 הִנֵּה הָעַם חֲטָאִים לַיהוָה לֶאֱכֹל
 עַל־הַדָּם וַיֹּאמְרוּ בְּגִדְתֶם גְּלוּ־אֵלַי
 וַיַּעַט ק' . השלל ק' היום
 רש"י

(ל) העטע נון נאָר דאָו פֿאַלק הייטע ,
 פֿאַן דער בייטע זיינער פֿיינדע עסן
 דירפֿן , וועלכע עס פֿאַרגעפֿונדן , וויא
 פֿילגרעסר ווערע ניכט איצט דיא נידער־
 לאַגע גוועזן , אונטער דען פֿלשחים .
 (לא) ויא שלוגן דאָמאָלס דיא פֿלשחים ,
 פֿאַן מכמש ביו אילון . דאָו פֿאַלק וואָר
 זעהר אַבגעמאָטט . (לב) אונד פֿיל
 (אַבענדס) אום דיא בייטע הער , נאָם
 שאַפֿע רינדר , קעלכר , שלאַכטעטע
 עס אַוויף דער ערדע , אונד אָם מיט
 (אָדר בייא) דעם כלוטע . (לג) עס
 וואָרדע שאָול אַנגעצייגט , אונד
 גואַגט : זיה ! דאָו פֿאַלק זינדיגט געגן
 גאָטט , אונד איסט מיט (אָדר בייא)
 דעם כלוטע . דאָ זאָגטע ער : איהר
 האַנדעלט טרויאַלאָו , וועלצט מיר זאָ
 גלייך

באור

כּוּמִים עֲכוּרִים : (ל) כי עתה לא
 רבתה מכה . בתמיה : (לב) ויעש
 העם . כמו ויעט העם לשון עיט : כאן
 ובקר ובני בקר . אומר אני זה חותו
 ואת בנו לא תשחטו ולכך קראם חוטאי'
 ורבותינו אמרו בשחיטת קדשים שהיו
 מקדישים אותם שלמים ואוכלים לפני
 זריקת דם הוא שאמר ויאכל העם על
 הדם אוכלים קדשים ועדיין דם צמזרק :
 (לג) גלו אלי . לשון גללו : היום .
 מצעוד יום ולמטה נאמר ויגיסו איש
 שורו בידו הלילה רבותינו נחלקו בדבר
 צסוף מוסכת זצחים יש מהן פירשו כאן

(ל) לא רבתה , בתמיה . (לב) ויעט
 העם , מן עוטה מעיל , כלומר מתוך
 שהיו כולם רעבים ועיפים ומתאווים
 לאכול , סבבו את השלל , ולקחו איש שיו
 ובקרו . וישחטו ארצה , פשוטו של מקרא
 כמו שפירשו ר"ק ור"י גאון , שהיו שוחטים
 על הארץ , ולא היה הדם נגר ומתמכה יפה ,
 אלא היה כשאר בבשר . גם מרוב תאותם
 לאכול , אפשר שלא המתיכו עד שיזוב כל הדם ,
 לִפְנֵי שֹׁאֵל ויגולו אֵבֶן לשחוט עליה , והדם
 יורד עד תומו , גם לא נתלכלך הבשר בדם
 היוצא . או כפי רלב"ג שהיה כל אחד שיטע
 במקום שהיה בו , ואיכל במקום הדם , וזה
 שאסרה תורה לא תאכלו על הדם . (לה)
 אותו

מכלל יופי

(כד) ויאל , פי' וכבר דושביע לכך נגש , לחם , שום מאכל , טעם , אפילו
 טעם , ולדעת ר' יונה פי' ולא אכל : (ל) לא רבתה , לפעמים יחסרו ה"א
 התימה : (לג) חטאים , על דרך בעלי האל"ף ונקרא בדרך בעלי הה"ה כי האלף
 גחה

היום אכן גדולה : (לד) ויאמר
 שאול פצו בעם ואמרתם להם
 הנישו לי איש שורו ואיש שיהו
 וישדיתם בזה ואכלתם ולא
 תחטאו ליהוה לאכל אל-הדם
 ויגשו כל-העם איש שורו בידו
 הלילה וישחטו-שם : (לה) ויבן
 שאול מזבח ליהוה אהו החל
 לבנות מזבח ליהוה : (לו) ויאמר
 שאול גרדה אחרי פלשתים
 לילה ונכזרה בהם עד-אז
 הפקר ולא-נשאר בהם איש
 ויאמרו כל-הטוב בעיניך עשה*
 ויאמר הפהין נקרבה הלם לי-
 האלהים : (לו) וישאל שאול
 באלהים הארד אחרי פלשתים
 התחנם ביד ישראל ולא ענהו
 פסקא באמצע פסוק ביום

רשי

בחולין כאן בקדשים ויש מהן פירשו כאן
 בקדשים שהוקדשו ליקרב בצמת כוז
 גדולה כאן בקדשים שהוקדשו ליקרב
 בצמה קטנה לימד על עולת יחיד
 שכשירה ליטחט כלילה : חזן גדולה *
 עשה צמה לזרוק עליה דם והקטר חלבים : (לד) פונו צעם * הכריוז
 במקומות הרבה ויהיו המכריוזי נפולים צעם : ושחטתם צזה * כאן במקום
 שחיטה * דבר אחר סכין צדק להם : הלילה * צהמות של חולין נשחטו כלילה
 כך מפורש בצנחנים : (לה) אותו החל * אותו מוצח ראשון למוצחות שצנה

גלייך איינען גראסען שטיין הער !
 (לד) ער שפראך פערנר : געהט אים
 פאלקע אומהער , אונד זאגט איהנן :
 יעדד מעכטע זיינען זאקסן , זיין לאם
 צו מיר הער ברינגן , רזיר שלאכטן ,
 אונד עסן , דאס איהר ניכט זינדיגט אן
 גאטט , מיט (אדר ביא) דעם בלוטע
 צו עסן . דא פיהרטע , דיוע נאכט ,
 יעדד אויס דעם פאלקע , זיינען זאקסן
 דערבייא אונד שלאכטטע דאזעלבוט *
 (לה) שאול בויעטע אויך איינן אלטאר
 דעם עוויגן . דער וואר דער ערשטע ,
 דען ער דעם עוויגן אויפגעבויעט *
 (לו) שאול שפראך : לאזט אונס דיא
 נאכט דורך , דען פלשחים נאכזעצן ,
 זיא צו שאנדן מאכען , עהע נאך דער
 מארגען לייכטעט , אונד ניכט איינען
 איינציגן פאן איהנען איבריג לאסן . זיא
 זאנטווארטעטען : טוה' וואס דייך גוט
 דינקט . אבר דער פריסטר שפראך :
 לאסט אונס ערשט היר גאטטע נעהרן :
 (לו) שאול בפראגטע הירוויף גאטט :
 זאלל איך הינאב , דען פלשחים נאכי
 זעצן ? ווירסט דוא זיא ישראל אין דיא
 הענדע געבן ? ער בעקאם אבר דיוס מאל
 קיינע

באור

אוחו החל , דרשו ברז"ל החל צמלכים
 או הוא בעצמו נתן האבן ברשונה . ולפי
 פשוטו זה המזבח ראשון למוצחות שצנה שאל .
 כן פירש"י ור"ק . (לו) ונכוזה , משורש
 כוז , והה"א האמכתי ועיניו כמו שתרגמתי *
 (לח) פנות
 הכריוז * הכריוז
 שחטתם צזה * שחטתם צזה * כאן במקום
 שחיטה * דבר אחר סכין צדק להם : הלילה * צהמות של חולין נשחטו כלילה
 כך מפורש בצנחנים : (לה) אותו החל * אותו מוצח ראשון למוצחות שצנה
 שאל

קיינע אנטווארט . (לח) דא שפראך
 שאול : טרעטעט הער , אללע פיהרער
 דעם פאלקס ! אונטערזוכט אונד
 זעהט , וויא זא הייטע דיועס פרוינדריגט
 ווארדען זיין . (לט) דען , זא וואהר
 גאטט לעכט , דער ישראל ביישטעהט !
 ווען זעלכסט אן יהונתן דיא שולד האפֿע
 טעט , זא מיס ער שטערבן . קיינער
 אים פאלקע גאב איהם אנטווארט .
 (מ) ער שפראך נון פערנר צו גאנץ
 ישראל : איהר שטעללט אייך אויף איינע
 זייטע , אונד איך שטעללע מיך מיט
 מיינעם זאהנע יהונתן , אן איינע אנדרע
 זייטע . דאן פאלק ערווידערטע : טוה
 וואס דיר גפעללט . (מא) דא שפראך
 שאול פאר דעם עוויגן : גאטט ישראל !
 לעגע דיא אונשולד אס טאגע ! הירוויף
 וואורדע יהונתן אונד שאול געטראפען ,
 דאן פאלק אכער ענטגיג . (מב) דא
 שפראך שאול : ווערפט צווישן מיר אונד
 מיינעם זאהן יהונתן . דא טראף עס
 יהונתן . (מג) נון זאגטע שאול צו
 יהונתן : גשטעה מיר וואס דוא געטאהן
 האסט . יהונתן גשטאנד עס איהם ,
 אונד שפראך : איך האבע מיט דער
 שפיצע דעם שטאכס , דען איך אין דער
 האנד האבע , איין וועניג האניג
 געקאסטעט . היר בין איך , איך ווילל
 שטערבען

באור

(לח) פנוח , הוראת ארצה על הזויות ,
 וכמו שדקדק ר"א בטנאב על קיבוץ ב' הכלעות
 מנחק , ופנות העם וקניני העם עכין אחד
 להם , לפי שאלת קנין נגזרת מן קן כמו
 שכתבתי במ"א . (מ) לעבר אחד , להפיל
 גורל בין כולכם וכינינו (רש"י) . (מא)
 הבה תמים , גלה הנדיק והתמס . יצאו ,
 מקניעת

ביום ההוא : (לח) ויאמר שאול
 גשו הלא כל פנות העם ודעו
 וראו במה היתה החטאת הזאת
 היום : (לט) כי חיה הורה
 המושיע את ישראל כי אם
 ישנו ביונתן בני פירמות ימות
 ואין ענהו מכל דעם :
 (מ) ויאמר אל כל ישראל איהם
 תהיו לעבר אחד ואני ויונתן בני
 נהיה לעבר אחד ויאמרו העם
 אל שאול הטוב בעיניך עשה :
 (מא) ויאמר שאול אל יהודה
 אלהי ישראל הבה תמים וילכד
 יונתן ושאול והעם יצאו :
 (מב) ויאמר שאול הפילו ביני
 ובין יונתן בני וילכד יונתן :
 (מג) ויאמר שאול אל יונתן
 הגידה לי מה עשית ויגדלו
 יונתן ויאמר טעם טעמתי בקצה
 המטה אשר בידי טעם דבש

הנני

רש"י

שאול : (לח) פנות העם . שרי העם
 חזן הפנס הוה החשובה : (ט) לעבר
 אחד . להפיל גורל בין כולכם וכינינו :
 (מא) הכה תמים . תן גורל חמת :
 והעם יצאו . נקיים מן הגורל :
 (מה) ויפרו

שמואל א יד

תרגום אשכנזי נ

הַגְּנִי אֲמוֹתַי: (מד) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
 כִּהְיֵעֲשֶׂה אֱלֹהִים וְכִהּ יוֹסִיף כִּי-
 מוֹת תָּמוּת יוֹנָתָן: (מה) וַיֹּאמֶר
 הָעַם אֶל-שָׁאוּל הַיּוֹנָתָן יָמוּת
 אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה הַגְּדוֹלָה
 הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל הַלִּילָה הַזֶּה הִוָּהוּ
 אִם-יָפֵל מִשְׁעֶרֶת רֵאשׁוֹ אֶרְצָה
 כִּי-עַם-אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה
 וַיִּפְדוּ הָעַם אֶת-יוֹנָתָן וְלֹא-מָת:
 (מו) וַיַּעַל שָׁאוּל מֵאַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים
 וּפְלִשְׁתִּים רָחֲלוּ לְמִקְוָם:
 (מז) וַשָּׁאוּל לָבַד הַמְּלוּכָה עַל-
 יִשְׂרָאֵל וַיִּלָּחֶם סָבִיב בְּכָר-
 אִיבּוֹ בְּמוֹאָב וּבְבְנֵי-עַמּוֹן
 וּבְאַדּוּם וּבְמַלְכֵי צוּבָה
 וּבְפְלִשְׁתִּים וּבְכָל אֲשֶׁר-יִפְגְּוּ
 יִרְשִׁיעַ: (מח) וַיַּעַשׂ חֵיל וַיִּדְּ אֶת-עַמְלֵק וַיִּצַּל אֶת-יִשְׂרָאֵל מִיַּד

שטערבען • (מד) שאול שפראך: זא
 זאלל מיר גאטט העלפן, יעצט אונד אין
 דער פאלגע! דוא מוסט שטערבן
 יהונתן: (מה) אבר דאז פאלק
 שפראך צו שאול: ווא! יהונתן זאלל
 שטערבן, דער ישראל דווען גראסען זוג
 פרשאפטע? דאז זיי פערנע! זא
 וואהר גאטט לעבט! קיינע הארע זאלל
 פאן זיינעם הויפטע צור ערדע פאללען;
 דען נעכסט גאטט, וואר עם הייטע זיין
 ווערק. דאז פאלק רעטטע אלזא יהונתן,
 דאס ער ניכט אומקאם • (מו) נון צאג
 שאול ווידער הינוף, אהנע דיא פלשתים
 ווייטר צו פרפאלגן, וועלכע זיך אין דעסן
 צו ווייט צו ריקגעצאגען האטטן •
 (מז) שאול פרטיידיגטע זיינע רעגורונג
 איבער ישראל, אונד שטריט מיט
 אללען פיינדען אומדער, אלס מיט
 מואב, דען זעהנן עמון, אדום, מיט
 דען פלשתים, אונד פרברייטעטע
 שרעקן, ווא ער זיך הינוואנדטע •
 (מח) ער בוויז דעלדן טאהטן, שלוג
 אויך עמלק, אונד רעטטע זא ישראל,
 און

שמהו באור

רשי

מקניעת הגורל: (מה) עם אלהים עושר,
 כלומר עם שלה' הישועה, הכה גם הוא גרם
 בדבר. וסוף ה' אין איש גרם ועשה היום הזה
 כי אס הוא • (מו) ויעל שאול, אחרי
 שהלך הלילה הזה הענין, בין כך הלכו פלשתים למקומם (רד"ק) • (מז) לכד המלוכה,
 כלחם עם כל החפצים לקחת ארצו מידו ויכל להם, כמו שמפרש אחריו • ירשיע, יחריד
 ויבלבל, וכן והח יסקיטומי ירשיע (רד"ק) • ולדעת הר' גאון, ואחריו ר"א סתנח טעם
 ירשיע יתחזק, וראוי למרגס (אוכד ויגטע כו') • (מח) ויעש חיל, עשה גבורה,
 הרחב

(מה) ויפדו העם • התירו לו לשאול
 שזועתו: (מח) ויעש חיל • ויחסף
 חיל

מכלל יופי

גחה: (מא) חלילה, שם ענין חלול, תמורת הקדושה: (יח) ויעש חיל, אסף:
 2 7 ז ב מז (א) למשחק

אויס דען הענדן איהרער טיראָננען .
 (מט) שאולס זעהנע וואָרן : יהונתן .
 ישוי , אונד מלכי שוע . פֿאָן צווען
 טעכטערן היס דיא עלטסטע מרב , אונד
 דיא יונגסטע מיכל . (נ) שאולס פֿרויאַ
 היס אחינועם , טאָכטער דעס אחימעץ .
 זיין העער פֿיהרער היס אבנר וואָהן גר'ס ,
 שאולס פֿאַטערס ברודר . (נא) דען
 קיש , דער פֿאַטער שאולס , אונד גר ,
 דער פֿאַטער אבנר'ס , וואָרן זעהנע דעס
 אביאל . (נב) דער קריג ווידער דיא
 פלשתים , וואָרדע אייפֿריג פֿאַרט
 גועצט , זאָ לאַנג שאול לעכטע , אונד
 וואָ שאול איינען שטאַרקען אונד
 טאַפֿערן מאַן גוואָהר וואָרד , נאָם ער
 איהן צו זיך .

טו (א) איינסט שפראַך שמואל צו
 שאול , מיך האַטטע דער עוויגע
 גשיקט , דיך צום קעניג איבר זיין פֿאַלק
 ישראל צו זאַלכן , זאָרדערע דען אויך
 דען

שָׁמָהּ : (מט) וַיְהִי בְּנֵי שָׂאוּל
 יוֹנָתָן וְיִשׁוּי וּמִלְכִישׁוּעַ וְיִשָּׁם שְׁתֵּי
 בָנָתָיו יִשָּׁם הַבְּכִירָה מֵרַב וְיִשָּׁם
 הַקְּטָנָה מִיָּכָל : (נ) וְיִשָּׁם אִשְׁתּוֹ
 שָׂאוּל אַחִינוּעַם בֵּת אַחִימֵעַץ
 וְיִשָּׁם שִׁיר צָכָאוּ אֲבִינָר בֶּן־גֵּר
 דוֹד שָׂאוּל : (נא) וְקִישׁ אֲבִי־
 שָׂאוּל וְגֵר אֲבִי־אֲבִנָר בֶּן־אֲבִיָּא :
 (נב) וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה חֲזָקָה עַל־
 פְּלִשְׁתִּים כֹּל יְמֵי שָׂאוּל וְרָאָה
 שָׂאוּל כָּל־אִישׁ גִּבּוֹר וְכָל־בֶּן־
 חַיִל וַיֵּאסְפֵהוּ אֵלָיו :

טו (א) וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֶל־
 שָׂאוּל אֲרֵי שְׁלַח יְהוָה
 לְמַשְׁחָה לְמֶלֶךְ עַל־עַמּוֹ עַל־
 יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שָׁמַע לְקוֹל דְּבָרֵי
 יְהוָה

רש"י

באור

חיל : (נ) אַזְנֵי בֶן־נָר . וְגַר הֵיךְ דוֹד
 שָׂאוּל אֲחִיו שֶׁל קִישׁ וְשֵׁנִיפֶּנֶס בְּנֵי אֲבִיאל
 וְגַם אֲבִיאל נִקְרָא גֵר בְּדַבְרֵי הַיּוֹמִי' שֶׁהֵיךְ
 מוֹדְלִיק נְרוֹת לְרַבִּים בְּמִצְוֹת הָאֲפִלִּים :
 (נב) וְרָאָה שָׂאוּל . לָשׂוֹן הוּא וְכֵסֶה הֵיךְ
 שָׂאוּל רוֹאֵה אִישׁ גִּבּוֹר חַיִל הֵיךְ אֲוֹסְפוֹ
 אֵלָיו :

טו (א) וְעַתָּה שָׁמַע לְקוֹל דְּבָרֵי
 ה'

הֵרָאָה כּוֹחוֹ וְחֵילוֹ . וְכַעֲשֵׂי זֶה פִּי הַרִ"א .
 (נ) דוֹד שָׂאוּל , נָר הֵיךְ דוֹד שָׂאוּל , כִּי אֲבִי
 שְׁנִיפֶּנֶס אֲבִיאל , כ"ס כֶּאֱזָן וְנָר בֶּן אֲבִיָּא , וְלַעֲמִיל
 (ט' א') קִישׁ בֶּן אֲבִיאל . (נא) וְקִישׁ אֲבִי
 שָׂאוּל , טַעַם זָכַר זֶה לְבֹאֵר מַה שְׁאָמַר בֶּן־נָר
 דוֹד שָׂאוּל יוֹשֵׁעִר הַכְּתוּב כֵּן : קִישׁ (אֲשֶׁר הִ')
 אֲבִי שָׂאוּל , וְנָר (אֲשֶׁר הִיךְ) אֲבִי אֲבִנָר
 (שְׁנִיפֶּנֶס) בְּנֵי אֲבִיאל הִיוּ . וְמַה שְׁכַתֵּב בֶּן ,
 הַטַּעַם כֹּל א' מֵאלוֹ הֵיךְ בֶּן אֲבִיאל .

טו (א) אוֹתִי שְׁלַח , עַל יְדֵי נְהִיִּית
 מֶלֶךְ , וּמִן הַרְאִי שְׁתַּשְׁמַע לְכָל אֲשֶׁר
 אֲדַבֵּר

מ כ ל ל י ו פ י

טו (א) לְמַשְׁחָה , הַחַי"ת בְּקִמְצָה חֲטוּף , וְיִרְבֵּ בְּנַחַל , שָׂרְשׁוֹ אֲרַב , מַהפְּעִיל
 (ו) אוֹסְפָה